

Broedvogelinventarisatie in de duinen en landgoederen rond Noordwijk in 1995

samenstelling Rien Sluys

In dit artikel worden de resultaten van vijf, jaarlijks geïnventarisierde, gebieden beschreven.

1 Coepelduynen

Voor het zevende achtereenvolgende jaar werd dit duingebied in z'n geheel geïnventarisierd. Het deel dat grotendeels in de gemeente Katwijk ligt, werd ook dit jaar weer onderzocht door Bram Schoonenberg (in 23 uren), terwijl Kees Verweij (14 uren) en Jelle van Dijk (13 uren) het Noordwijkse deel voor hun rekening namen. De gegevens op de veldkaarten werden volgens de richtlijnen van de "Handleiding SOVON Broedvogel Onderzoek" (uitgave 1993) uitgewerkt. Het onderzochte gebied omvatte ook dit jaar weer het terrein van camping "de Noordduinen".

Broedvogels van de Coepelduynen: 1990 t/m 1995

Soort	90	91	92	93	94	95
Bergeend	1	1	1	1	1	1
Wilde Eend	2	2	1	-	1	1
Patrijs	9	7	8	5	3	2
Fazant	3	2	3	3	3	2
Meerkoet	-	-	-	-	1	1
Wulp	1	1	1	1	1	1
Kievit	-	-	-	-	1	1
Tortelduif	1	1	1	1	1	1
Houtduif	7	4	2	3	4	6
Groene Specht	-	1	-	-	-	-
Koekoek	4	4	3	3	3	3
Veldleeuwerik	20	16	6	5	3	3
Graspieper	41	39	22	18	18	31
Witte Kwikstaart	-	1	-	-	-	-
Winterkoning	9	5	1	2	6	3
Heggenus	47	27	28	29	24	28
Roodborst	-	2	-	1	-	-
Nachtegaal	6	4	-	3	4	7
Roodborsttapuit	8	7	2	6	3	9
Tapuit	11	12	5	4	3	2
Paapje	-	1	-	1	-	-
Merel	20	16	14	16	14	18
Sprinkhaanzanger	1	1	1	1	1	2
Bosrietzanger	-	-	-	1	2	1
Braamsluiper	1	1	3	2	2	2
Grasmus	35	23	34	33	41	44
Tuinfluit	-	-	1	-	-	-
Zwartkop	1	1	-	2	1	-

Soort	90	91	92	93	94	95
Spotvogel	1	1	-	-	-	-
Tijftjaf	6	1	3	3	5	3
Fitis	24	9	8	7	14	18
Pimpelmees	-	1	-	-	-	-
Koolmees	2	2	3	4	4	3
Ekster	6	7	3	11	10	9
Vlaamse Gaai	-	-	-	-	1	-
Zwarte Kraai	-	-	-	-	-	1
Roodmus	-	-	-	1	-	-
Kneu	51	47	38	34	31	27
Totaal aantal soorten	26	30	24	27	29	28
Totaal aantal broed-gevallen	317	243	196	198	206	229

Als de aantallen op het campingterrein in alle jaren niet worden meegeteld zijn de jaartotalen voor de periode 1990-95: 284 - 231 - 175 - 174 - 181 - 208. De stabilisatie van het totaal aantal broedparen, na de dramatische teruggang na het seizoen 1991, is in 1995 gevolgd door een kleine stijging van het totaal aantal broedvogels. Om te kijken of deze lichte stijging voor alle groepenbroedvogels geldt, zijn de cijfers voor bodembroeders en struweelbroeders op een rijtje gezet. Voor de bodembroeders tellen we de aantallen van de volgende soorten bij elkaar: Patrijs, Veldleeuwerik, Graspiëper, Tapuit en Fitis. Voor de struweelbroeders nemen we de aantallen van de volgende soorten bij elkaar: Heggenus, Merel, Grasmus en Kneu. De aantallen van de camping zijn hierbij niet meegeteld.

Het aantal bodembroeders lijkt zich nu licht te herstellen, al zijn we nog ver verwijderd van de aantallen van vijf jaar geleden. Ook aan de licht dalende tendens bij de struweelbroeders lijkt nu een einde gekomen te zijn.

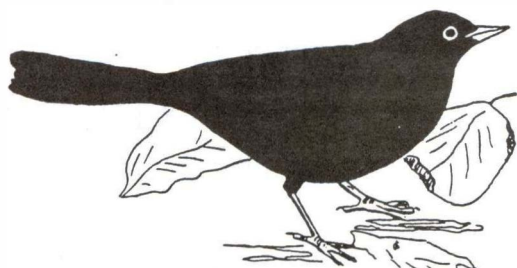
Jaar	90	91	92	93	94	95
Bodembroeders	98	81	44	35	33	50
Struweelbroeders	135	110	104	100	98	111

Het lichte herstel bij de bodembroeders is vrijwel geheel toe te schrijven aan de Fitis die weer terug is op het niveau van voor het rampjaar 1991. Het onderzoek van Reijnen en Foppen heeft uitgewezen dat de lage aantallen van dat jaar niet zijn toe te schrijven aan slechte broedresultaten in voorgaande jaren, maar aan het lage aantal dat in 1991 uit Afrika terugkeerde. Naast de Fitis heeft ook de Nachtegaal zich goed hersteld. Voor een flinke aanwas van het aantal bodembroeders zorgde dit jaar de Graspiëper. Na enkele magere jaren

is ook deze soort weer terug op het niveau van vijf jaar geleden.

Dat kan helaas niet gezegd worden van eertijds zo karakteristieke broedvogels van het zeedorpen-landschap zoals Tapuit, Veldleeuwerik en Patrijs. Vermoedelijk zullen deze soorten voor het jaar 2000 hier zijn uitgestorven.

Zo werd er wel zang en balts van Tapuiten waargenomen, maar uitgevlogen jongen werden ook dit jaar niet opgemerkt. Hetzelfde kan van Patrijs en

Wulp worden gezegd: nog wel balts, maar geen jongen.

Wel lukte het de Bergeenden om hier hun legsel uit te broeden. Eind mei werd door Dick de Jonge een paar met jongen in de duinen bij de gemeentegrens gezien. Twee uur later kon hij dit gezelschap fotograferen in de Katwijkse Binnenwatering! Ook succes had het paartje Meerkoeten in de Guytedel. Door het natte en koude voorjaar bleef er tot in juli water in deze vallei staan. Of de Kievit succesvol is geweest, blijft onduidelijk. Vermoedelijk is het legsel wel uitgebroed, maar zijn de jongen niet vliegvlug geworden.

De aanplant rond de camping blijft rijk aan zangvogels. Vooral voor Fitis (3), Heggemus (3) en Merel (4) is dit een aantrekkelijk terrein. Bovendien werden hier nog leuke soorten als Nachtegaal, Braamsluiper en Tjiftjaf gevonden. De Spotvogel en de Zwartkop werden wel waargenomen, maar toonden geen plaatstrouw. Langs het Zwartepad is drie jaar geleden een sloot gegraven waarlangs zich nu een strook moerasbegroeiing ontwikkeld heeft. Hoewel dit gebied niet tot de Coepelduynen behoort, is het toch wel aardig om te vermelden dat hier in 1995 Kleine Karekiet, Bosrietzanger en Waterhoen hebben gebroed.

2 Noordduinen-west.

Grootte: 53 ha. Onderzoekers: Arie Cramer en Jan Glasbergen. Voor het elfde achtereenvolgende seizoen werd dit kavel onderzocht. Er werden tien inventarisatie-rondes gelopen welke tezamen 30 uren in beslag namen. Het terrein bestaat voornamelijk uit duin-graslanden, struwelen en laag aangeplant hout. Daarnaast zijn enkele restanten dennenbos aanwezig.

De zeereep wordt beheerd door Hoogheemraadschap Rijnland en is niet voor het publiek toegankelijk. De oostgrens van het terrein wordt begrensd door het fietspad midden in het duin. Het overige gebied wordt beheerd door Staatsbosbeheer en is wel toegankelijk voor iedereen. Het

kan hier erg druk zijn met wandelaars, trimmers enz.

Net als in 1994 ontbrak de Veldleeuwerik dit jaar als broedvogel en lijkt nu definitief uit het gebied verdwenen te zijn.

Met de Roodborsttapuit lijkt het daarentegen iets beter te gaan. Na afwezigheid vorig jaar was er dit jaar weer een paartje aanwezig. De Patrijs werd (1x één paartje) in het terrein waargenomen, maar is daarna (bijv. met uitlopende jongen) niet meer terug gezien. De Zomertortel was met twee broedgevallen gelukkig weer terug. Het aantal broedende Eksters is met 10 paartjes nog immer aan de hoge kant in dit gebied.

Regelmatig werden reeën in het terrein gezien, de Vos liet echter, op een enkele waarneming na, dit jaar verstek gaan.

Voor verdere gegevens zie onderstaande tabel.

Broedvogels van de Noordduinen-west 1990-1995

Soort	90	91	92	93	94	95
Bergeend	-	1	-	-	-	-
Wilde Eend	-	2	-	-	-	-
Patrijs	2	1	-	-	-	-
Fazant	1	1	1	3	2	2
Houtduif	8	8	5	8	6	8
Zomertortel	4	3	3	2	-	2
Koekoek	1	1	2	2	2	3
Veldleeuwerik	12	11	4	1	-	-
Graspieper	22	17	22	17	16	22
Winterkoning	8	3	1	1	7	5
Heggemus	16	14	18	18	17	13
Roodborst	1	-	1	-	-	1
Nachtegaal	11	15	14	12	16	17
Roodborsttapuit	-	-	1	1	-	1
Tapuit	7	6	2	4	6	8
Merel	3	2	2	4	7	6
Sprinkh.zanger	-	1	-	-	-	-
Braamsluiper	2	2	1	2	4	3
Grasmus	13	10	9	12	11	10
Fitis	16	10	7	7	9	10
Koolmees	-	-	-	2	1	1
Vlaamse Gaai	1	3	1	2	1	1
Ekster	8	7	6	8	8	10
Zwarte Kraai	-	-	1	1	-	1
Ringmus	-	-	-	-	1	-
Kneu	10	9	9	6	4	7
Totaal aantal soorten	19	21	20	20	17	20
Totaal aantal broedgevallen	146	127	110	113	118	129

3. Noordduinen-Oost

Grootte: ca. 32 ha. SOVON-nr. 721. Inventarisatie: Jelle van Dijk. Er werden in totaal negen inventarisatierondes gelopen, die bij elkaar twaalf uren in beslag namen.

Het gebied bestaat grotendeels uit dennenbos. Alleen langs de binnenduintrand en langs de Weideweg is loofhout aanwezig. Langs de binnenduintrand loopt een verkeersweg die intensief wordt gebruikt. Het gebied werd voor het zevende achtereenvolgende jaar onderzocht.

Terugziend op de afgelopen zeven jaar, kan allereerst worden geconcludeerd dat het aantal broedvogels in dit gebied sterk is teruggelopen. In de verslagen van de voorgaande jaren werd reeds opgemerkt dat deze teruggang hoogstwaarschijnlijk veroorzaakt werd door de toenemende verkeersintensiteit op de Randweg. Ook de negatieve invloed van de recreatie moet niet worden onderschat. Het terrein wordt tegenwoordig het gehele jaar intensief benut door wandelaars met kinderen en honden die beslist niet op de paden blijven. Staatsbosbeheer heeft enkele jaren geleden enkele paden afgezet, maar dit heeft slechts geleid tot het ontstaan van een waar netwerk van sluipaden.

De vogelstand in dit deel van de Noordduinen zou een positieve stimulans kunnen krijgen door een ander bosbeheer. Waar blijft de uitvoering van het Beheersplan Hollands Duin waar we zoveel jaren op hebben zitten wachten? De binnenduintrand zal volgens dit plan worden omgevormd tot "een structuurrijk loofbos". Door selectieve kap gevolgd door de aanplant van dicht, laagblijvend loofhout kan meer structuur in het bos worden aangebracht. Van zulke maatregelen zullen soorten als Fitis, Heggemus, Boompieper en Nachtegaal ongetwijfeld profiteren.

Broedvogels van de Noordduinen-oost in 1990 t/m 1995

Soort	90	91	92	93	94	95
Fazant	2	2	2	1	2	2
Houtsnip	-	-	1	-	-	-
Holenduif	-	2	2	-	-	-
Houtduif	10	16	7	6	12	11
Tortelduif	1	-	1	-	-	-
Bosuil	-	-	1	-	-	-
Grote Bonte Specht	1	1	1	1	2	1
Groene Specht	-	-	1	1	1	-
Boompieper	5	2	-	-	-	-
Winterkoning	10	4	3	5	6	10
Heggemus	3	3	2	-	-	1
Roodborst	13	11	9	6	8	10
Nachtegaal	2	3	-	-	-	2
Merel	9	3	4	5	5	5
Zanglijster	-	-	-	-	1	-

Soort	90	91	92	93	94	95
Grote Lijster	1	-	-	1	-	-
Zwartkop	5	3	5	3	3	3
Fluiter	1	-	-	-	-	-
Tjiftjaf	9	10	8	8	7	8
Fitis	7	4	1	-	1	-
Staartmees	-	-	1	-	-	-
Glanskop	1	2	2	3	3	-
Kuifmees	3	4	2	2	3	2
Pimpelmees	-	1	1	2	1	1
Koolmees	4	5	3	2	3	4
Boomkruiper	4	4	3	2	1	-
Vlaamse Gaai	3	5	1	2	3	2
Kauw	-	-	-	-	1	-
Zwarte Kraai	3	2	-	-	1	2
Vink	11	8	9	10	7	4
Groenling	2	4	3	-	-	-
Totaal aantal soorten	23	22	24	17	20	16
Totaal aantal broedgevallen	110	99	73	60	72	68

4 Nieuw-Leeuwenhorst

Inventarisatie: Marian Bos en Dick Hoek. Grootte ca. 15 ha. Reeds twaalf jaar wordt een gedeelte van dit landgoed geïnventariseerd op broedvogels. Sommige soorten blijven al die jaren opvallend konstant in aantal, zoals de Groene Specht, Grote Bonte Specht, Bosuil, Tjiftjaf, Glanskop, Boomkruiper en Vlaamse Gaai. Spreeuw en Ringmus dalen echter dramatisch in aantal en verdwijnen zelfs uit het terrein. Een beetje tegen de algehele trend in doet de Zanglijster het in Nieuw-Leeuwenhorst vrij goed. De roofvogels lijken niet echt vaste voet op het landgoed te kunnen krijgen. Opvallend is dat alleen in de jaren dat er in Offem grote aantallen Blauwe Reigers nestelen er ook broedpogingen in Nieuw-Leeuwenhorst worden ondernomen. Misschien was er in Offem van overbevolking sprake.

Broedvogels van een gedeelte van Nieuw-Leeuwenhorst: 1990-1995

Soort	90	91	92	93	94	95
Blauwe Reiger	1	-	-	-	-	-
Nijlgans	-	-	-	-	1	1
Wilde Eend	5	13	8	5	7	9
Soepeend *	?	?	?	?	2	2
Sperwer	1	-	-	1	-	-
Buizerd	-	-	-	-	1	-
Fazant	3	3	1	-	-	1
Waterhoen	2	2	2	2	2	1
Meerkoet	-	1	-	-	-	-
Houtsnip	1	-	-	-	-	-

Soort	90	91	92	93	94	95
Holeduif	8	11	8	6	6	8
Houtduif	13	15	15	20	16	17
Turkse Tortel	3	3	3	3	-	-
Tortelduif	1	1	4	1	1	-
Koekoek	-	-	1	-	-	-
Bosuil	1	1	1	1	1	1
Groene Specht	2	2	2	3	3	3
Grote Bonte Specht	5	6	6	5	5	5
Winterkoning	24	16	17	18	19	17
Heggenus	4	5	6	4	3	4
Roodborst	24	21	24	23	21	23
Nachtegaal	2	4	4	3	2	2
Gekr. Roodstaart	-	1	-	-	-	-
Merel	18	14	16	17	15	12
Zanglijster	4	4	6	5	8	8
Grote Lijster	1	2	1	1	-	-
Braamsluiper	-	-	-	-	1	-
Grasmus	-	1	-	-	-	1
Tuinfluit	4	4	2	2	3	3
Zwartkop	9	4	9	9	8	9
Fluiter	1	-	-	1	-	-
Tijftjaf	11	10	8	11	10	12
Fitis	5	5	2	5	3	3
Grauwe Vliegenvanger	2	3	3	2	-	-
Staartmees	-	-	1	-	1	1
Glanskop	3	3	4	3	4	4
Pimpelmees	15	21	21	19	20	13
Koolmees	21	24	23	26	28	22
Boomklever	-	-	1	-	-	-
Boomkruiper	6	6	6	5	7	7
Wielewaal	-	-	-	1	-	-
Vlaamse Gaai	3	3	3	4	4	4
Ekster	4	4	4	4	5	5
Kauw	20	25	25	33	26	38
Zwarte Kraai	1	2	2	2	2	2
Spreeuw	3	2	7	1	-	1
Vink	1	1	3	1	2	1
Totaal soorten	36	35	35	34	31	32
Totaal broedgevallen	233	243	249	247	236	240

5 Offem

Inventarisatie: Hein Verkade Grootte: ca. 32 ha. Voor het 24e achtereenvolgende jaar werd Offem geïnventariseerd op broedvogels. Er gingen in 1995 veel meer soorten in aantal achteruit dan vooruit. Vooral de kleine zangvogels zaten duidelijk in de min. Deze negatieve tendens zette rond 1990 in. Juist toen vestigde de Sperwer zich als broedvogel op het landgoed. Zij voeden zich voor-

namelijk met kleine zangvogels. Interessant is om te zien wanneer het evenwicht tussen die twee bereikt zal worden.

Zal de Gierzwaluw voor het laatst op Offem gebroed hebben dit jaar? De oude schuur waarin zij al jaren onderdak vinden staat op de nominatie gesloopt te worden t.b.v. nieuw te bouwen villa's.

De Buizerd overzomerde op het landgoed maar kon niet op territorium-gedrag betrappt worden.

De Fitis zal binnenkort verdwijnen uit Offem als broedvogel. De kaalslag in de tachtiger jaren bracht veel laag struikgewas en dus ook Fitissen met zich mee. Het steeds hoger wordende geboomte maakt het voor de Fitis nu steeds moeilijker zich te handhaven.

Broedvogels van Offem: 1990-1995

Soort	90	91	92	93	94	95
Fuut	-	-	2	-	1	-
Blauwe Reiger	40	33	27	19	21	24
Nijlgans	-	1	1	1	1	1
Wilde Eend	11	9	5	7	9	8
Sperwer	-	1	2	1	2	1
Torenavalk	-	1	-	-	-	-
Boomvalk	-	1	1	1?	-	-
Fazant	3	2	3	3	2	1
Waterhoen	8	8	5	6	2	3
Meerkoet	8	7	2	5	6	2
Holenduif	10	8	10	12	7	6
Houtduif	24	20	24	28	33	25
Turkse Tortel	3	-	-	1?	-	-
Tortelduif	-	1	3	3	1	-
Bosuil	1	1	1	2	2	1
Gierzwaluw	1	1	1	1	1	1
Groene Specht	1	2	1	2	2	2
Grote Bonte Specht	4	4	5	6	5	5
Winterkoning	43	37	38	30	24	22
Heggenus	6	8	6	6	5	4
Roodborst	28	25	21	18	20	24
Nachtegaal	-	-	1	-	1	-
Merel	32	37	33	27	36	30
Zanglijster	5	3	7	4	7	4
Tuinfluit	6	6	4	5	4	6
Zwartkop	10	8	10	11	8	8
Fluiter	1	-	-	-	-	-
Tijftjaf	29	20	20	21	17	20
Fitis	7	7	5	2	2	1
Gr. Vliegenvanger	2	-	-	-	-	-
Staartmees	2	2	2	2	2	3
Glanskop	2	1	1	1	5	2
Pimpelmees	21	26	19	20	20	15
Koolmees	36	39	30	29	25	20

Soort	90	91	92	93	94	95
Boomklever	1	2	-	-	-	-
Boomkruiper	9	9	6	6	6	5
Wielewaal	-	-	-	1	-	-
Vlaamse Gaai	2	4	4	3	5	4
Ekster	2	3	3	3	3	3
Kauw	8	10	11	16	11	12
Zwarte Kraai	2	3	3	3	2	2
Spreeuw	13	13	11	8	6	-
Huismus	?	3	4	?	?	?
Vink	-	-	-	-	1	1
Groenling	-	1	-	-	-	-
Totaal aantal soorten	34	38	37	36	36	
Totaal aantal broedgevallen	381	368	332	314	305	266

?: aanwezig als broedvogel, aantal niet bekend

6. Klein-Leeuwenhorst

Inventarisatie: Ab Steenvoorden en Richard Zonneveld

Na ruim tien jaar werd het landgoed Klein-Leeuwenhorst weer op broedvogels geïnventreiseerd. Het is gelegen tussen de Gooweg in het westen, de Geversijsbaan in het zuiden, de provinciale weg in het oosten en de picknickplaats in het noorden. Het bestaat uit gevarieerd opgaand loofbos met hier en daar een redelijke onderbegroeiing. Vooral in de noordwesthoek is tamelijk veel naaldbos te vinden. Verder zijn er enkele percelen weiland welke vrij intensief gebruikt worden. Naast enkele hoekjes tuinbouwgrond zijn er achter het landhuis enkele waterpartijen en een rustige tuin aanwezig.

Tijdens 9 bezoeken werd 18 uur in het inventarisatieterrain doorgebracht. Er werd zowel s'morgens als s'avonds geïnventreiseerd onder vaak slechte weersomstandigheden.

Broedvogels Klein-Leeuwenhorst 1995

Soort	1995
Wilde Eend	6-8
Sperwer	1
Fazant	1-2
Waterhoen	3
Meerkoet	3
Houtduif	6
Zomertortel	2
Bosuil	0-1
Grote Bonte Specht	2
Winterkoning	12

Soort	1995
Heggenus	4
Roodborst	12
Nachtegaal	1
Merel	10
Zanglijster	2
Bosrietzanger	2
Spotvogel	1
Tuinfluit	2
Zwartkop	3
Tijftjaf	8
Fitis	2
Staartmees	2
Glanskop	1
Pimpelmees	5
Koolmees	13
Boomkruiper	0-1
Vlaamse Gaai	1-2
Ekster	2-3
Kauw	2
Zwarte Kraai	2
Vink	2
Groenling	1

Daar er in 1984 een groter gebied werd geïnventreiseerd dan in 1995 is vergelijking niet altijd even gemakkelijk.

De Boomvalk, in 1984 nog in de Sparrelaan broedend, bleek verhuisd naar het nabijgelegen Oud-Leeuwenhorst. Vermoedelijk wisselen zij wel vaker van broedplaats, zelfs richting Offem.

De twee paartjes Bosuilen zijn waarschijnlijk na het verdwijnen van hun nestkasten uit het gebied verdwenen. Ook van de toenmaals regelmatig waargenomen Zwarte- en Kleine Bonte Spechten werd niets meer teruggevonden. Na het dicht groeien van de kapvlakte werden ook geen Boompiepers meer gesignaleerd (in 1984 3 paartjes!). Net als in de gehele streek verdwenen de Grote Lijs-ters uit Klein-Leeuwenhorst.

Van de Fitis werden in 1995 nog maar 2 territoria vastgesteld.

In 1984 lag dit aantal beduidend hoger. Deze achteruitgang werd ook op Nieuw-Leeuwenhorst en Offem gesignaleerd. Misschien is een oorzaak hiervoor in de verdichting van de begroeiing te vinden. In 1984 werden met zekerheid de Grauwe Vliegenvanger en mogelijk zelfs de Bonte Vliegenvanger vastgesteld. Ook deze soorten zijn beide verdwenen.

Als zekere nieuwe broedvogel werd de Sperwer genoteerd. Het nest, met zes eieren lag slechts 3 meter van het wandelpad!